

Píše Hana Kosáková

(E*forum, 05. 12. 2012)

„Chalupeckého posice ve Skupině byla – dovolím si toho slova – klíčová.

S Chalupeckým Skupina stála a padala,“ soudí **Zbyněk Hejda** ve své recenzi výstavy věnované Skupině 42. Soubor jeho textů z let 1965–2001 vyšel letos pod titulem

Kritiky a glosy v nakladatelství Triáda. Svazek, který uspořádal a komentoval Michael Špirit, zahrnuje články zaměřené zejména na – jak slovesné, tak výtvarné – umění, reflektující však i historiografické koncepty a některé aspekty společenského dění. V posledním období autorovy tvorby tuto roli zastávají hlavně rozhovory, ani z nich se ale nevytrácí analytický rozměr a kritické zacílení.

Věta zmíněná na začátku je pro Hejdovo psaní příznačná hned z několika důvodů.

Jednak autor opakovaně nabádá k nápravě pokřiveného obrazu literárního a kulturního kontextu, ve svých úvahách se pokouší o citlivé zvážení a posouzení některých fenoménů. Jak je uvedeno i v ediční poznámce, vedle role Skupiny 42 je to především pozice avantgardy v našem moderním umění a dílo některých solitérních tvůrců (jako R. Weiner, J. Deml, J. Němec), stojících mimo hlavní skupinové angažmá. Hejda se snaží pojmenovat jejich význam pro další směřování literatury a myšlení o ní. Abych užila jeho slov, obecně mu jde o „kritické rozpoznání hodnoty“.

Dalším jednotícím momentem Hejdových textů je úzkostná péče o jazyk, hledání výstižného a různými klišé nezatíženého pojmenování skutečností. Vyjádření jako „doufám, že právem“, „doufám, že se nemýlím“, „snad mi bude prominuto“ apod. jsou toho dokladem. Svědčí nejen o vysoké váze přisuzované názorovému postoji, ale také slovnímu výrazu vůbec. Jeho slova jsou důkladně vážená a odměřovaná. Projevuje se v nich nedůvěra k verbalismu a snaha o maximální přesnost, úsečnost, obsažnost, ale také neokázalost sdělení.

Poslední polohou, kterou bych tu chtěla zmínit, je autorův převládající zájem o texty, které jsou svou poetikou blízké té jeho či na něž tak nebo onak reaguje vlastní básnickou tvorbou. Hejdovy reflexe jsou většinou nesené intimním, zpovědním tónem, zpřítomňují vyhraněnou pozici subjektu, reflektují krajinu a vkořeněnost do ní, prchavost dějů, odpoetizování věcí, disharmonii, odvrácené, temné stránky skutečnosti. Uplatňuje se v nich již zmíněná civilnost projevu. Projevy vlastního básnickova vkusu a priority ve výběru témat a poetik neznamenaají úzké vyměření záběru, ale spíš jeho jistou soustředěnost. Hejdovy rozborů děl cizích básníků mohou tedy přispět k pochopení jeho vlastní tvorby, obohatit ji a prohloubit její reflexi o některé nové filiace.

Výzvy, které tento nepříliš rozsáhlý svazek (jeho „naditost“ je způsobená obsažným aparátem; z celkových 380 stran 130 připadá na komentář, bibliografii apod.) přináší, i postřehy, jež zpřítomňuje, jsou podstatné.

www.ipsl.cz